

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА АВІАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ОПАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ**

з дисципліни «Стратегії приватної психологічної практики»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Укладач:
професор кафедри авіаційної психології
Оксана ЛИЧ

Методичні рекомендації розглянуті та схвалені на
засіданні кафедри авіаційної психології

Протокол № 7 від 28.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Лада ЯКОВИЦЬКА

Модуль 1

Тема 1. Особистість в психології, її внутрішній світ

План

1. Особистість та її внутрішній світ як поняття наукової психології.
2. Психологічні механізми становлення особистості.
3. Сенс як атрибут внутрішнього світу особистості.

1. Васьківська С., Трофайла Н., Матейко Н., Мельник І., Максимова Н., Вдовиченко О. Психологічні стратегії подолання життєвої кризи особистості в постмодерній практичній психології. *МОЗОК. Широке дослідження в області штучного інтелекту та нейронауки*. 2021. Т. 12. №. 4. С. 358–373.

3.2.2. Гаммонд К.. Мистецтво відпочинку. Як перевести подих у сучасному світі. Київ: Yakaboo Publishing, 2020. 256 с.

3.2.3. Гаркуша І.В., Дубинський С.В. Щодо проблеми життєвої кризи особистості. *Вісник унів-ту імені А. Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2022. № 1(23). С. 49–58.

3.2.4. Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін. Реферативний опис роботи / ред. М. Слюсаревський, Л. Найдьонова, Т. Титаренко, В. Татенко, П. Горностаї, О. Кочубейник, Б. Лазоренко. Київ: Талком, 2020. 318 с.

3.2.5. Климчук В.О. Психологія посттравматичного зростання: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 158 с.

3.2.6. Кокун О.М., Корніяка О.М., Панасенко Н.М. та ін. Сприяння підвищенню життєстійкості фахівців соціономічних професій: метод. реком. Київ–Львів: В. Кундельська, 2021. 84 с.

3.2.7. Ліллей Р. Як взаємодіяти з проблемними людьми. Київ: Фабула, 2020. 160 с.

3.2.8. Лич О.М. Психічне здоров'я: передумови становлення у дитинстві та його значення у похилому віці. *Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій в умовах мережевого суспільства*: кол. монографія. Київ, 2019. С. 256–260.

3.2.9. Малхазов О.Р. Розвиток емоційної стійкості осіб, що переживають наслідки травматичних подій: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 215 с.

3.2.10. Помиткіна Л.В. Професійна самореалізація психолога в практичній діяльності: міжн. кол. монографія: *Moderní aspekty vědy: XIV. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2021. С. 27–36.

3.2.11. Психологія переживання подій: зб. наук. пр. / за ред. М.В. Папучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 190 с.

3.2.12. Титаренко Т.М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 160 с.

3.2.13. Хохліна О.П. До проблеми детермінації становлення особистості. *Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій*: зб. наук. пр. Київ: ТОВ Альфа-ППК, 2020. С. 174–178. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/49256>

3.2.14. Хохліна О.П. Смысл життя як умова самореалізації особистості: міжн. кол. монографія: *Moderní aspekty vědy: XIV. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2021. С. 266–275.

3.2.15. Яковицька Л.С., Ічанська О.М. Наукові підходи до визначення змісту поняття «самореалізація особистості»: міжн. кол. монографія: *Moderní aspekty vědy: XIV. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2021. С. 130–139.

3.2.16. Яцина О.Ф. Основи психотерапії: практикум, навч.-метод. посібник. Ужгород, 2021. 80 с.

Звертаючись «до терміну «внутрішній світ» особистості, то цей термін дуже часто вживається в психологічній літературі. При цьому термін «внутрішній світ» залишається, при цьому недостатньо змістовно визначеним. Враховуючи ту психічну реальність, що зазвичай описують схожими за змістом словами, можна говорити про деяке тяжіння до синонімізації термінів «внутрішній світ», «душа», «психіка». Потрібно зазначити, що дійсне «наповнення» будь-якого терміну реальним змістом можливе лише за умови отримання, систематизації і узагальнення суто наукових фактів, здобутих науковим методом».

Проблема дослідження «внутрішнього світу» є очевидною. Пов'язано це з невизначеністю змістовних характеристик, синонімічністю наукової лексики і головне, як зазначають у психологічній літературі – проблеми дослідження. Таких досліджень, спрямованих вузько в галузь тільки внутрішнього світу сучасна психологія не має. Але якщо підійти до проблеми в плані понятійно-постановочному, даний термін все частіше з'являється в науковому просторі. Це свідчить про тенденцію виокремити якусь нову частину реальності психічного. Погоджуючись з доречністю такої тенденції у науці потрібно визначати «область існування терміну». Але потрібно також визначатись чи є «внутрішній світ метафорою» чи науковим поняттям. І у вітчизняній психології сучасні науковці-практики роблять спробу підійти до цього поняття обґрунтовано через теоретичне підґрунтя до спроб емпіричних досліджень.

Внутрішній світ «людини об'єктивно та суб'єктивно є завжди складним. Особистість, її внутрішній світ та механізми становлення можна знайти у будь-якій психологічній концепції, що спрямована на встановлення природи розгортання особистості у соціумі. Так, в індивідуальній психології А. Адлера, яку можна все-таки вважати однією з варіантів психоаналізу, часова спрямованість особистості, на перший погляд, діаметрально змінюється – особистість виявляється орієнтованою на майбутнє. Але в той же час А. Адлер наполягає на виключній важливості раннього дитячого досвіду, що обумовлює формування життєвого стилю особистості. В рамках поведінкового напрямку акцент робиться на актуальному сьогодні, на розгляді особистості «тут-і-тепер». Особистість є не більше ніж система стимульно-реактивних утворень, які ґрунтуються на досвіді досвіді, але досвід не є жорстко фіксованими, незмінним, він відкидається в умовах, що змінилися, формується нова система взаємодії із зовнішнім світом. Поведінка людини виявляється функцією, яка залежить від актуальних, більш-менш стійких ситуацій».

Конкретизуючи механізми структурування внутрішнього світу особистості, використовують поняття сполучальності. На думку М. Папучі, який наблизився до розуміння особливостей внутрішнього світу особистості, «внутрішній світ структурується і переструктурується саме за принципом (способом) сполучальності». «А складність внутрішнього світу – це сполучальність окремих його одиниць і структурованість у внутрішньому просторі і часі. Сполучальність – особливий тип зв'язку між складовими чогось цілого, в якому ці складові залишаються цілісно-непошкодженими, самостійними, і в той же час можуть функціонувати тільки у випадку зв'язку з такими ж функціонально-незалежними цінностями. При цьому, сполучання можуть бути різними, багатомірними і динамічно-змінними. Саме цей тип зв'язку пояснює і забезпечує величезну кількість властивостей психічного. Так, наприклад, акт пізнання є єдиним актом, в якому мають прояв відомі пізнавальні психічні процеси тощо. Внутрішній світ – реальний світ внутрішнього життя людини, що формується, живе і розвивається за певними законами, які обумовлені структурними відношеннями його частин. Крім цього, внутрішній світ є цілісністю, що структурована та структурується все життя.

Проблема сенсу внутрішнього світу співзвучна з проблемою сенсу життя. Питання екзистенційного характеру виникають перед людиною у будь який час і постають на будь-якому життєвому етапі її існування. «Сенс» є одним із центральних понять В. Франкла, який багато писав, задаючи запитання «що таке сенс?». Розуміння цього слова зовсім просте, «воно стосується того, що конкретна ситуація означає для даної людини».

Термінологічний словник

Особистість, структура особистості, підходи та концепції вивчення особистості, внутрішній світ особистості, механізми становлення особистості, сенс життя особистості.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте поняття «особистості» у вітчизняній психології.
2. Розкрийте поняття «особистості» у зарубіжній психології.
3. Проаналізуйте співвіднесення понять «особистість» та «внутрішній світ».
4. Які механізми структурування внутрішнього світу вам відомі?
5. Які механізми становлення особистості ви знаєте?
6. Проаналізуйте поняття «сенсу» у психології.